

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Cumhuriyet dönemine damga vuran bir dizi çağdaşlaşma ve gelişim hareketinin en büyük adımı kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hayata erkekle eşit şekilde katılmasıyla ilgili devrim ve reformlarla sağlanmıştı. Ancak son yirmi yılda Cumhuriyetin kazanımlarında, kadının sosyal statüsünde ve topluma katılımında sistemli ve bilinçli bir geriye gidiş yaşanıyor.

Kadınların ekonomik yaşama katılım fırsatlarından eğitim kazanımlarına, sağlık ve hayatta kalma beklentisinden siyasette güç kazanma beklentilerine kadar her alanda cinsiyet eşitsizliğinde dünyanın önde gelen ülkelerinden biri haline geldik. Türkiye’de kadın işsizliği, AB ve OECD üye ülkelerinin 2 katından fazla. 2022’de kadınların en fazla şiddete maruz kaldığı OECD ülkesi olduğumuz uluslararası raporlara yansdı. Kadın cinayetlerinde sanıklara tahrik indirimi uygulamak mahkemelerde neredeyse bir ritüel haline geldi. Yargı korkunç kararlara imza atıyor. Küçük yaşta kız çocuklarının tecavüz davalarında “rızası vardı” kararları alınıyor. Bireysel silahlanmanın artışının yanı sıra ayrımcılığı ve şiddeti meşrulaştıran iktidarın söylem ve politikaları bağlamında kadınlara yönelik saldırılar ve hak ihlalleri en yüksek noktalarından birine ulaştı. Laiklik karşıtı gerici söylemler artarken kadınların eşit yurttaşlık haklarına olan saldırılar günden güne artmaya devam ediyor.

Bu bağlamda, toplumsal, siyasal ve ekonomik yaşamın her alanında kadınların karşı karşıya kaldığı cinsiyet eşitsizliği sorunlarının yanı sıra kadına yönelik artan şiddet ve hak ihlallerinin nedenlerinin ve çözüm önerilerinin çok boyutlu, bütünsel bir yaklaşımla ele alınarak, temel stratejilerin ve politikaların hazırlanabilmesi ve yasal/kurumsal düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla Anayasa’nın 98. ve TBMM İç Tüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını talep ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN
İstanbul Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

GEREKÇE

Bugün tüm dünyada toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri sürerken Türkiye cinsiyet eşitliğinin temel kalemlerinde dahi gittikçe geriye düşmektedir. Dünya Ekonomik Forumu'nun (DEF) hazırladığı 2023 Küresel Cinsiyet Ayrımı (The Global Gender Gap) raporuna göre Türkiye 146 ülke arasında 129'uncu sıradadır. Aynı rapora göre, eğitim katılımı ve fırsat eşitliği konusunda 133'üncü, siyasal güçlendirmede ise 118'incidir.

DİSK/Genel-İş Emek Araştırmalarının 8 Mart Kadın Emeği raporuna (2024) göre kadınların "ucuz emek - kutsanmış annelik" rolleri arasında kısıtılmaya çalışıldığı günümüzde, Türkiye'de istihdamda cinsiyet açığı yüzde 34,6'dır. Diğer bir deyişle, her 10 kadından sadece 3'ü çalışma hayatındadır. Kadın istihdamının ise yüzde 73,5'i işçi; yüzde 1,8'i işveren olması işçileşmenin arttığının bir göstergesidir. Kamuda istihdamının sadece yüzde 34'ü kadın. Geniş tanımlı kadın işsiz sayısı 4,5 milyon civarındır. 12 milyona yakın kadın; ailevi ve kişisel nedenler ve ev işleri dolayısıyla çalışma hayatına katılamıyor. İstihdamdaki kadınların yüzde 30,8'i kayıt dışı çalıştırılıyor. 3 milyon 248 bin kadın ise sosyal güvenceden yoksun yaşamını sürdürüyor.

Kadınların çalışma yaşamında erkeklerle eşit işlerde çalıştıkları zamanda dahi eşit ücret alamıyor (cam tavan), annelik ya da yaşlı bakım emeğini ve ev içi işleri sürdürmek için esnek çalışma ya da yarı-zamanlı çalışmaya yönlendiriliyor olmaları ya da yine aynı nedenle erkeklerle kıyasla çift-mesai yapıyor olmaları cinsiyete dayalı iş bölümünün ilkeleriyle şekillenmektedir. Dahası bu, kadınların çalışma yaşamındaki konumlarını ikincilleştirirken, aynı gerekçeyle düşük ücretlere mahkûm olmalarına neden olmaktadır. TÜİK'in 2022 Yılı Kazanç Yapısı Araştırması bulgularına göre yıllık ortalama brüt kazanç erkekler için 126.847 TL iken kadınlar için 119.663 TL'dir. Bu durum, iş gücüne katılan erkek ve kadınların farklı eğitim durumları dikkate alındığında daha da derin bir eşitsizliği göstermektedir. İlkokul ve altı eğitim seviyesine sahip erkek ve kadın arasında ücret-maaş farkı yüzde 12,4 iken, bu oran yükseköğretim mezuniyetinde yüzde 17,1'e kadar yükselmektedir.

Siyasal iktidarın eşitsiz ve piyasacı politikalarına hız vermesinin yanı sıra yaşanan ekonomik krizin derinleşmesinin bir başka sonucu, kız çocuklarının eğitim durumlarındaki gerilemedir. MEB'in son yayımlanan 2022-2023 istatistiklerine göre; 2013-2014 eğitim öğretim yılında yüzde 99,61 olarak gerçekleşen kız çocuklarının okullaşma oranı yüzde 93,82'ye geriledi. 2022-2023 eğitim öğretim yılında zorunlu eğitim çağındaki yaklaşık 442 bin 643 çocuk, eğitim dışında kaldı. Bu çocukların 221.739'u kız çocuğu olarak kayıtlara geçti. Bu veriler, kız çocuklarının eğitim hakkından mahrum bırakıldığını ortaya koymaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde yaptığı 2013 tarihli değişiklik ile 4+4+4 sonrası nişanlanma veya evlilik gibi durumlarda kız öğrencilerin eğitime açıktan devam edebilmesine imkân sağlandı. 2022-2023 istatistiklerine göre; 204.934 kız çocuğu açıköğretim ortaokulunda okurken, bu rakam erkek çocuklarda 132.240'a kadar geriliyor. Bu düzenleme kız çocuklarının eğitim ve çocuk hakkı ihlallerine yol açmaya devam ediyor. Üstelik devlet eliyle yeni çocuk gelinler yaratılmasının önünü açıyor. TÜİK'in 2022 Doğum İstatistiklerine göre, 2001-2022 yılları arasında 21 bin 87'si 15 yaş altı olmak üzere 18 yaş altı 2 milyon 88 bin 925 çocuk doğum yaptı. 2022 verilerine göre, 15 yaş altı doğum yapan 147 kız çocuğundan 29'u okuma yazma biliyor, fakat bir okul bitirmemiş durumdadır.

2002 yılından itibaren 21 yılda Türkiye'de en az 7 bin 990 kadın erkekler tarafından öldürüldü. 2002'de erkekler tarafından öldürülen kadın sayısı 66 iken, 2007 ve 2009 yıllarında bu sayı binin üzerine çıktı. 2020'de 300, 2021'de 280 kadın öldürüldü. 20 Mart 2021'de İstanbul

Sözleşmesi'nden çıkılmasının ardından "durdurulamayan" kadın cinayetleri ve şüpheli kadın ölümleri daha da arttı. 2022'de 334, 2023'te 424 kadın öldürüldü.

Toplumsal, siyasal ve ekonomik yaşamın her alanında cinsiyet eşitsizliği sorunlarının yanı sıra kadın cinayeti ve şüpheli kadın ölümleri gerçekliğinin açıklanması ve kadın cinayetlerini durdurmak için somut çözüm önerilerinin hayata geçirilmesi devletin görevidir. Bu görevin yerine getirilmesi için ilgili tüm bakanlıkların, tüm mekanizmaların harekete geçirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda söz konusu sorunların çok yönlü ve bütünlüklü bir yaklaşımla incelenip değerlendirileceği Meclis Araştırmasının yapılması elzemdir.

